

ПЕРКУТАННА РАДИОФРЕКВЕНТНА АБЛАЦИЯ ПРИ НЕРЕЗЕКТАБИЛНИ ЧЕРНОДРОБНИ МЕТАСТАЗИ И ХЕПАТОЦЕЛУЛАРЕН КАРЦИНОМ

Георги Тодоров¹, Чавдар Бъчваров¹, Георги Вълчев¹, Никола Колев²,
Антон Тонев², Валентин Игнатов², Красимир Иванов², Елеонора Димитрова³,
Николай Цонев³, Станимир Сираков⁴

¹Катедра по образна диагностика и лъчелечение, МУ-Варна,
УМБАЛ „Св. Марина” - Варна

²Катедра по обща и оперативна хирургия, МУ-Варна, УМБАЛ „Св. Марина” - Варна

³Отделение по онкология, УМБАЛ „Св. Марина” - Варна, МУ-Варна

⁴Катедра по образна диагностика, МУ-София

RADIOFREQUENCY ABLATION OF UNRESECTABLE PRIMARY AND METASTATIC HEPATIC MALIGNANCIES

Georgi Todorov¹, Chavdar Bachvarov¹, Georgi Valchev¹, Nikola Kolev²,
Anton Tonev², Valentin Ignatov², Krasimir Ivanov², Eleonora Dimitrova³,
Nikolay Conev³, Stanimir Sirakov⁴

¹Department of Diagnostic Imaging, St. Marina University Hospital, Varna,
Medical University of Varna

²Department of General Surgery, St. Marina University Hospital, Varna,
Medical University of Varna

³Clinic of Medical Oncology, St. Marina University Hospital, Varna, Bulgaria

⁴Department of Diagnostics Imaging, Medical University of Sofia

РЕЗЮМЕ

Отворената хирургия е златен стандарт за лечение на хепатоцелуларен карцином (HCC) и чернодробни метастази от рак на дебелото черво. Днес чернодробната резекция е все още само лечебен вариант за пациенти с рак на черния дроб, с 5-годишната преживяемост между 25-60%, в сравнение с 0% 5-годишна преживяемост без никакви лечение. Само 5-15% от пациентите с HCC или с чернодробни метастази могат да бъдат подложени на чернодробна резекция поради различни противопоказания: голям брой тумори, тумори на труднодостъпни места, недостатъчен чернодробен обем за резекция.

Ключови думи: интервенционална рентгенология, черен дроб, радиофреквентна аблация, метастази

ABSTRACT

Open surgery is a gold standard for treating hepatocellular carcinoma (HCC) and hepatic metastases of colorectal cancer. Today, liver resection is still only a radical option for patients with liver cancer, with a 5-year survival rate of 25-60%, compared with 0% 5-year survival without any treatment. Only 5-15% of patients with HCC or liver metastases may undergo hepatic resection due to different contraindications: a large number of tumors, tumors in hard-to-reach places, insufficient hepatic volume for resection.

Keywords: interventional radiology, liver, radio frequency ablation, liver metastases

ВЪВЕДЕНИЕ

В началото на 1980 г. радиофреквентната аблация се използва за лечение на сърдечни аритмии. RF аблация е станала безопасен и минимално инвазивен метод при лечение на хепатоцелуларен карцином и метастатичен рак на черния дроб (1). Процедурата се извършва чрез поставен RF електрод перкутанно (т.е. през малък разрез в кожата) под образен контрол и въвеждане на електрода в тумора. Сондата е с дължина 6,0 см, с диаметър 0,15 см (17 Gauge). Дисталните 2 см на сондата са изолирани, а проксималните 4,0 см на сондата са покрити с тънък електрически изолационен материал. Контактните подложки са разположени на бедрата на пациента или на мускулите на гърба. Генераторът генерира ток, който се движи през електрода към подложките и създава затворена електрическа верига. В процеса на RF аблация йонната възбуда се произвежда вътре в тъканта около електрода, тъй като свободните йони (главно Na, K и Cl) следват промените в посоката на RF ток (1). Това движение на молекулите води до триене и нагряване. Смята се, че йонното движение около електрода води до затопляне около самия електрод, който е основният източник на топлина (2). Непосредствената околна тъкан около RF електрода също се нагрява, но с относително по-бавен темп. Когато тъканта се нагрее до температура над 50° C, настъпва денатурация на протеините, което води до необратими увреждания на тъканта. Когато температурата е над 70° C настъпва коагулация, при температурата над 100° C се образува водна пара и може да се появи овъгляване на тъканите и изпарение. Овъгляването и изпарението може да доведе до увеличаване на съпротивлението и образуване на газ и кавитации, което от своя страна възпрепятства затоплянето. Овъгляването трябва да се избягва по време на процедурата на RF аблация (3, 4). Необходимо е да се отбележи, че целта на RF аблация е да унищожи раковата тъкан, както и периферна здрава тъкан около лезията с марж от 0,5-1 см (5).

Радиофреквентна аблация при НСС

RFA е терапия на избор при ранен НСС съгласно Барселонската класификация (BCLC), когато пациентите не са кандидати за резекция или трансплантация на черен дроб. Хирургичната резекция и чернодробната трансплантация са най-ефективните методи за лечение на хепатоцелуларния карцином (6). Пациентите трябва да имат една малка туморна маса или най-много три възелчета (3 см всеки), да няма доказател-

ства за съдова инвазия или екстрахепатално разпространение, цироза на черния дроб в Child-Pugh клас А или Б. Показанията за извършване на RFA при НСС са: неоперабилен рак, цироза, няма индикация за трансплантации, пациент в списъка на чакащите за чернодробна трансплантация, пациент, отказвал операция, придружаващо заболяване или туморен рецидив (7).

Радиофреквентна аблация при чернодробни метастази

Хистологично доказани метастази от рак на дебелото черно са показани за RFA. Избрани пациенти с чернодробни и белодробни колоректални метастази могат да са кандидати за перкутанно лечение, ако екстрахепаталното заболяване се счита за лечимо. Най-честата далечна локализация на метастатична дисеминация при колоректален карцином (КРК) е черният дроб (8). Пациенти с чернодробни метастази от други първични ракови заболявания като рак на гърдата и ендокринни тумори са докладвани с добри резултати на лечение. Показанията за извършване на RFA при чернодробни метастази са: пациенти, отказвали операция, синхронни метастази, малки централни тумори, неоперабилен тумор, придружаващо заболяване, комбинация от RFA и резекция (9).

Индикация според размер, местоположение и брой на лезиите

Броят на лезиите не трябва да се счита за абсолютно противопоказание за RFA, ако всеки туморен нодул може да се третира. Въпреки това повечето центрове не предпочитат лечение на пациенти с повече от 5 лезии (10). Туморът не трябва да надвишава 3 см в най-дългата си ос, за да се постигнат най-добри резултати на пълна аблация (11). Предварителната обработка на образните изображения е важна и внимателно трябва да се определи местоположението на всяка лезия по отношение на околните структури, както следва: (12)

- Лезии, разположени на повърхността на черния дроб не са предпочитани за RFA, лечението изисква достатъчно опит от страна на оператора и може да бъде свързано с по-висок риск от усложнения.
- Лечение на лезии, разположени в близост до чернодробния хилус. При тях се увеличава рискът от термично увреждане на жлъчните пътища. Тази туморна локализация представлява относителна контраиндикация за RFA.

- Термична аблация на лезии в съседство на големи чернодробните съдове.

ПРОТИВОПОКАЗАНИЯ

- Тумори на повърхността на черния дроб.
- Недостатъчна видимост на тумора.
- Изискване за хирургия (холецистектомия).
- Затруднен достъп до тумора.
- Тумор на разстояние не по малко от 1 см от голям билиарен път.
- Дилатирани жлъчни пътища.
- ХДА анастомоза.

УСЛОЖНЕНИЯ

Процентът на усложнения в публикувани изследвания е нисък, което прави радиофреквентна аблация относително безопасна процедура. Усложненията, свързани със самата интервенция, са кървене в следствие на нараняване на кръвоносни съдове, жлъчни пътища, диафрагмата, коремни органи или инфекция. Пациентите, които се подлагат на лапароскопска РФА, също са изложени на рискове, свързани с общата анестезия и лапароскопската операция. Интрахепатални (13,14), перихепатални, интраперитонеални (15,16) и интраплеврални кръвоизливи се съобщават, както и интрахепаталните абсцеси. Холецистит и изгаряне на напречното дебело черво също са били наблюдавани (17)

Ранните големи усложнения, свързани с RFA, се появяват при 2.2-3.1% от пациентите и включват интраперитонеално кървене, чернодробен абсцес, перфорация на червата, пневмоторакс и хемоторакс, стеноза на жлъчния канал и туморна дисеминация (0.5%). Процентът на смъртност процедурно е 0.1-0.5%. Незначителен е процентът на усложнения и той варира от 5% до 8.9%. Най-честите причини за смърт са сепсис, чернодробна недостатъчност, перфорация на дебелото черво и тромбоза на порталната вена. Най-честите усложнения са интраперитонеално кървене, чернодробен абсцес, нарушаване на жлъчен канал и изгаряне от контактните подложки. Незначителните усложнения и страничните ефекти обикновено са преходни и самоограничаващи (18-20). Необичайно късно усложнение на RFA може да бъде туморна дисеминация по хода на игла. При пациенти с НСС туморна дисеминация е докладвана при 8 (0.5%) от 1610 случаи в многоцентрово изследване (18) и в 1 (0.5%) от 187 случаи в редица моноцентрични изследвания (21,22).

ЛИТЕРАТУРА

1. Haemmerich, D., Chachati, L., Wright, A.S., Mahvi, D.M., Lee Jr, F.T., and Webster, J.G., 2003, Hepatic bipolar radiofrequency ablation with internally cooled probes: Effect of coolant temperature on lesion size. *IEEE Transaction on Biomedical Engineering*, 50, 493–500.
2. Organ, L.W., 1976, Electrophysiologic principles of radiofrequency lesion making. *Applied Neurophysiology*, 39, 69–76.
3. Lencioni, R., Goletti, O., Armillotta, N., Paolicchi, A., Moretti, M., Cioni, D., Donati, F., Cicorelli, A., Ricci, S., Carrai, M., Conte, P.F., Cavina, E., and Bartolozzi, C., 1998, Radio-frequency thermal ablation of liver metastases with a cooled-tip electrode needle: Results of a pilot clinical trial. *European Radiology*, 8, 1205–1211.
4. Livraghi, T., Goldberg, S.N., Lazzaroni, S., Meloni, F., Lerace, T., Solbiati, L., and Gazelle, G.S., 2000, Hepatocellular carcinoma: Radio-frequency ablation of medium and large lesions. *Radiology*, 214, 761–768.
5. McGahan, J.P., Brock, J.M., Tesluk, H., Gu, W.Z., Schneider, P., and Browning, P.D., 1992, Hepatic ablation with use of radiofrequency electrocautery in the animal model. *Journal of Vascular and Interventional Radiology*, 3, 291–297.
6. И. Такоров, И. Василевски, Е. Одисеева, В. Мутафчийски, С. Сегеев, В. Михайлов, Р. Величкова, Н. Владов. Съвременни хирургични подходи при лечението на хепатоцелуларния карцином. XIII Национален конгрес по хирургия. Доклади. Изд. На съюза на учените – 2010, стр. 242–245.
7. Stang A, Fischbach R, Teichmann W, Bokemeyer C, Braumann D (2009) A systematic review on the clinical benefit and role of radiofrequency ablation as treatment of colorectal liver metastases. *Eur J Cancer* 45:1748–1756
8. Пенчев Д, Владова Л, Генчева Д, Зашев М, Горнев Р, Диков Т, Иванова В. Чернодробна метастатична болест като рисков фактор за интраоперативни и постоперативни усложнения след радикални дебелочревни операции по повод коло-

- ректален карцином. Сборник научни съобщения от конкурсна сесия 2014 г. ISSN 1314-9229.
9. Bruix J, Sherman M (2005) Management of hepatocellular carcinoma. *Hepatology* 42:1208–1236
  10. Lencioni R, Crocetti L, Cioni D et al (2004) Percutaneous radiofrequency ablation of hepatic colorectal metastases. Technique, indications, results, and new promises. *Invest Radiol* 39:689–697
  11. Crocetti et al.: Guidelines for RFA of Liver Tumours
  12. Solbiati L, Livraghi T, Goldberg SN et al (2001) Percutaneous radio-frequency ablation of hepatic metastases from colorectal cancer: long-term results in 117 patients. *Radiology* 221:159–166
  13. McGahan JP, Dodd GD 3rd. Radiofrequency ablation of the liver. *AJR Am J Roentgenol* 2001; 176:3–16.
  14. McGahan JP, Schneider P, Brock JM, Tesluk H. Treatment of liver tumors by percutaneous radiofrequency electrocautery. *Semin Intervent Radiol* 1993; 10:143–149.
  15. Solbiati L, Goldberg SN, Ierace T, et al. Hepatic metastases: percutaneous radio-frequency ablation with cooled-tip electrodes. *Radiology* 1997; 205: 367–373.
  16. Livraghi T, Goldberg SN, Lazzaroni S, et al. Hepatocellular carcinoma: radio-frequency ablation of medium and large lesions. *Radiology* 2000; 214:761–768.
  17. Lees WR, Gilliam AR. Complications of radiofrequency and laser ablation of liver metastases: incidence and management (abstr). *Radiology* 1999; 213(P):122.
  18. Livraghi T, Solbiati L, Meloni MF et al (2003) Treatment of focal liver tumors with percutaneous radio-frequency ablation: complications encountered in a multicentre study. *Radiology* 26:441– 451
  19. De Baere T, Risse O, Kuoch V et al (2003) Adverse events during radiofrequency treatment of 582 hepatic tumors. *Am J Roentgenol* 181:695–700
  20. Bleicher RJ, Allegra DP, Nora DT et al (2003) Radiofrequency ablation in 447 complex unresectable liver tumors: lessons learned. *Ann Surg Oncol* 10:52–58
  21. Lencioni R, Cioni D, Crocetti L et al (2005) Early-stage hepatocellular carcinoma in cirrhosis: long-term results of percutaneous image-guided radiofrequency ablation. *Radiology* 234: 961–967
  22. Llovet JM, Vilana R, Bru C et al (2001) Barcelona Clinic Liver Cancer (BCLC) Group. Increased risk of tumor seeding after percutaneous radiofrequency ablation for single hepatocellular carcinoma. *Hepatology* 33:1124–1129

Адрес за кореспонденция:

д-р Георги Тодоров, д.м.
Катедра по образна диагностика и лечение
Медицински университет - Варна
УМБАЛ „Св. Марина“ - Варна,
бул. Хр. Смирненски 1, 9010
e-mail: georgitodorovv@abv.bg